

Stort fald i antallet af patienter, der får udskrevet smertestillende opioider

Januar 2022

Hovedbudskaber

- Danskernes forbrug af afhængighedsskabende medicin har de seneste 10 år været faldende.
- Der har siden 2016 været øget fokus på anvendelse af opioider. Antallet af patienter, der får udskrevet opioider, er i den periode faldet med 78.000 fra 486.000 til 408.000.
- 7 pct. af befolkningen fik i 2020 udskrevet smertestillende opioider – det er en lavere andel af befolkningen, end der nogensinde tidligere er målt.
- Den solgte mængde af opioider er faldet endnu mere end antallet af smertepatienter. Det afspejler, at færre patienter modtager opioider i længere perioder.
- I løbet af det seneste årti er Danmark gået fra at have ca. 25 pct. højere forbrug af opioider pr. 1.000 indbyggere end Norge og Sverige til i dag at have et niveau, der ligger mellem det norske og det svenske forbrug.
- En bæredygtig reduktion i forbruget af opioider er afhængig af andre behandlingsmuligheder, så patienter ikke efterlades uden anden hjælp.
- Sundhedsstyrelsen anbefaler bl.a. bedre rammer til, at almen praksis kan afsætte tilstrækkelig tid til håndtering af patienter med komplekse kroniske smerter. Let adgang til tværfaglig udredning, behandling og rehabilitering er også afgørende.

Baggrund

Afhængighedsskabende medicin er en særlig type af medicin, som skal anvendes varsomt. Det skyldes især, som navnet siger, at medicinen er vane-dannende, men også at den har andre alvorligere bivirkninger såsom påvirkning af hukommelse, søvn, humør og koncentrationsevne.

Afhængighedsskabende medicin kan desværre ikke undgås og er, indtil der bliver opfundet bedre alternativer, en nødvendig del af behandlingen på sygehuse og i almen praksis, særligt i de akutte forløb. Men afhængighedsskabende medicin bør kun bruges, når andre behandlingsmuligheder ikke

Kristianiagade 12
DK-2100 København Ø

Tlf.: +45 3544 8477
E-mail: plo@DADL.DK
www.plo.dk

er tilstrækkelige, og langvarig behandling med afhængighedsskabende medicin skal som udgangspunkt undgås.

For at mindske risikoen for misbrug eller afhængighed af medicin har Sundhedsstyrelsen udarbejdet en vejledning om ordination af afhængighedsskabende medicin.ⁱ Her fremgår det, at patienter, som behandles med afhængighedsskabende medicin, i udgangspunkt bør ses ved en personlig konsultation, hver gang en recept fornyes. Lægen skal med jævne mellemrum tage stilling til, om behandlingen skal fortsætte eller trappes ned.

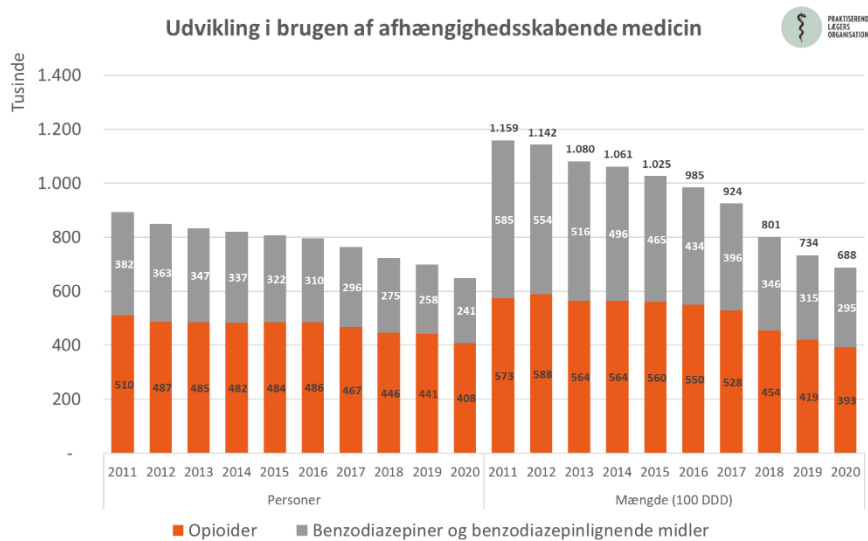
Et andet tiltag, der bl.a. er indført for at mindske risikoen for u hensigtsmæssigt brug af afhængighedsskabende medicin, er Styrelsen for Patientsikkerheds tilsyn med almen praksis. Tilsynet er bygget op med tre målepunkter, hvoraf det ene består af journalgennemgang vedrørende behandling med afhængighedsskabende medicin.

De to primære typer af afhængighedsskabende medicin er *opioider* og *benzodiazepiner eller benzodiazepinlignende midler*. Opioider anvendes smertelindrende og vil typisk være indiceret ved nyopståede stærke smerter, såsom efter en operation. Hvis smerterne er langvarige/kroniske og non-maligne, bør der udvises stor tilbageholdenhed.ⁱⁱ Sundhedsstyrelsen vurderer, at ca. 20 pct. af danskere over 16 år har kroniske smerter.ⁱⁱⁱ Benzodiazepiner og benzodiazepinlignende midler bruges til behandling af angst, søvnbesvær, feberkramper, epilepsi og andre kramper.^{iv}

Der er løbende fokus på at få nedbragt brugen af afhængighedsskabende medicin og i stedet anvende øvrige behandlingsmuligheder. I 2016 kom der særligt fokus på nedbringelse af opioider. Det skyldtes bl.a. en kortlægning fra Sundhedsstyrelsen, der viste, at danskernes forbrug var relativt højt i forhold til de øvrige nordiske lande^v. Det øgede fokus har været understøttet af en række initiativer rettet mod almen praksis, såsom kurser i smertebehandling og en smerteguide ved behandling af smerter.

Danskernes forbrug af afhængighedsskabende medicin er faldende

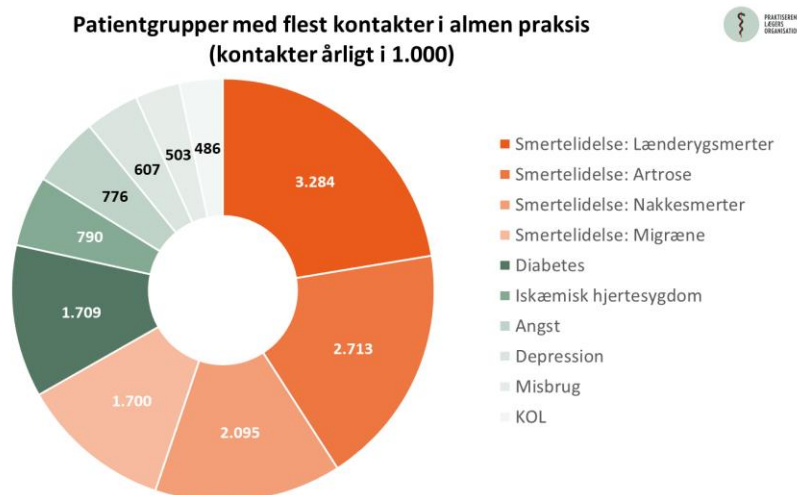
Brugen af de to grupper af afhængighedsskabende medicin har de seneste 10 år været faldende. Den samlede mængde, der er udskrevet, er faldet fra 115,9 mio. DDD^{vi} i 2011 til 68,8 mio. DDD i 2020, svarende til et

fald på 41 pct. I samme periode er antallet af personer, der får udskrevet afhængighedsskabende medicin, faldet med 20 pct. for opioider og 37 pct. for benzodiazepiner og benzodiazepinlignende midler.

Smertepatienter fylder mest i almen praksis

Ser man på de ti patientgrupper, der hyppigst ses i almen praksis, så er patienter med langvarige smerter den gruppe, som ses mest i lægens hverdag. Med 3,3 mio. kontakter årligt er patienter med lænderygssmerter den patientgruppe, den praktiserende læge oftest møder i praksis. Udover smertelidelser ses der oftest patienter med de kroniske sygdomme: diabetes, KOL eller iskæmisk hjertesygdom, samt de psykiske lidelser: angst eller depression.

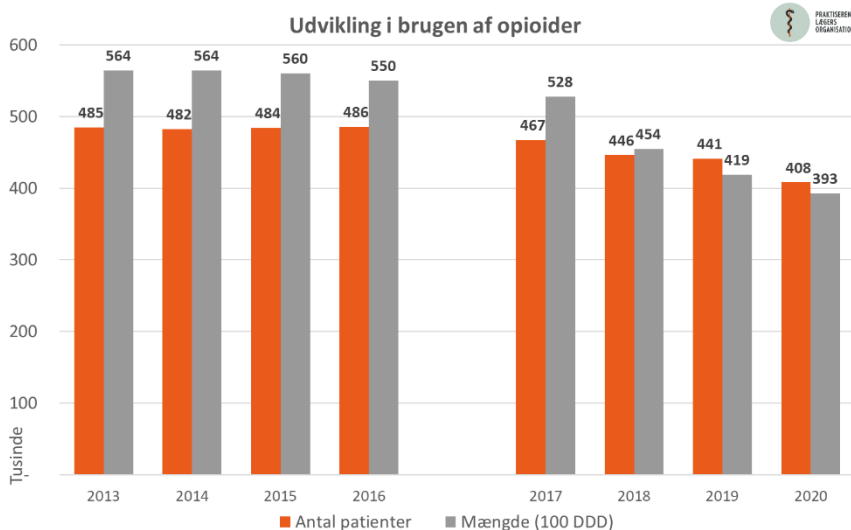

Kilde: Statens Institut for Folkesundhed for Sundhedsstyrelsen, Sygdomsbyrden i Danmark - sygdomme, 2015. Her vises de 10 patientgrupper som har flest kontakter med AP ud af rapportens 21 udvalgte sygdomme. Patienter med flere sygdomme vil tælle med flere gange.

Patienter med smertelidelser kan, som tidligere nævnt, blive behandlet med opioider, og eftersom denne patientgruppe fylder mest i almen praksis, vil de følgende afsnit kun fokusere på opioider.

Rekord-få danskere får udskrevet opioider

Siden 2016, hvor der kom øget fokus på nedbringelsen af opioider, er antallet af danskere, der årligt indløser recept på opioider, faldet med 78.000 og er nu 408.000 i løbet af 2020. Det svarer til et fald på 15 pct. Den solgte mængde af opioider er i samme periode faldet markant fra 55 mio. DDD til 39 mio. DDD. Det svarer til et fald på ca. 30 pct.

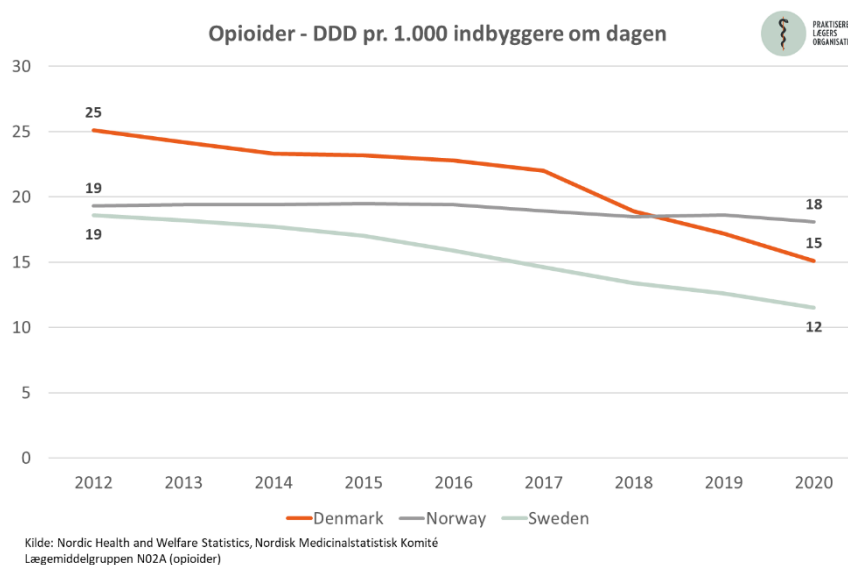
Kilde: Sundhedsdatastyrelsen: lægemiddelgruppen opioider, Medstat.dk

At forbruget af medicin er faldet endnu mere

end faldet i antal patienter, skyldes, at reduktionen i høj grad er sket i forhold til patienter, som har modtaget opioider i længere perioder.^{vii}

De 408.000 danskere, som har indløst recept for opioider i 2020, er med 7,0 pct. af den samlede befolkning den mindste andel af befolkningen, siden man begyndte at opgøre dette for 20 år siden.^{viii}

Udviklingen i Danmark betyder også, at omfanget af brugen af opioider er kommet ned på et niveau, der i højere grad svarer til vores nabolande. I løbet af det seneste årti er Danmark gået fra at have ca. 25 pct. højere forbrug af opioider pr. 1.000 indbyggere end Norge og Sverige til i dag at have et niveau, der ligger mellem det norske og det svenske forbrug.

Behov for bedre rammer for anden behandling

Nedbringelsen af brugen af opioider i Danmark kan dog ikke stå alene. Det er afgørende at patienter har adgang til andre behandlingstilbud, medicinske såvel som ikke-medicinske, så den store patientgruppe af smertepatienter ikke efterlades uden hjælp. Denne hjælp er ikke i tilstrækkelig grad tilgængelig i dag. Sundhedsstyrelsen har tidligere fundet, at en del af de patienter, som aftrappes fra opioider, får udskrevet de svagere, ikke-afhængighedsskabende smertestillende lægemidler paracetamol eller NSAID (fx ibuprofen).^{ix} Den medicinske smertebehandling bør dog sjældent stå alene og bør ifølge Sundhedsstyrelsen kun udgøre en mindre rolle i den samlede indsats for personer med komplicerede kroniske smerter.^x

Sundhedsstyrelsen anbefaler, at der skabes rammer i almen praksis til, at den praktiserende læge får mere tid til patienter med komplekse kroniske smerter. Der anbefales også udvikling af redskaber til almen praksis, som understøtter opsporing og opfølgning af kroniske smerter.^{xi} Der er samtidig behov for langt bedre muligheder for henvisning til non-farmakologiske behandlingstilbud såvel som tværfaglige behandlings- og rehabiliteringstilbud. I dag er vejen til tværfaglig behandling og rehabilitering af smertepatienter alt for lang. Ventetiden til et offentligt tværfagligt smertecenter er i gennemsnit mere end et halvt år.^{xii}

-
- ⁱ Retsinformation, Vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler, 2019, <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/9523>
- ⁱⁱ Retsinformation, Vejledning om ordination af afhængighedsskabende lægemidler, 2019, <https://www.retsinformation.dk/eli/retsinfo/2019/9523>
- ⁱⁱⁱ Sundhedsstyrelsen, Kortlægning af opioidforbruget i Danmark, 2016, <https://www.sst.dk/da/Feeds/~media/69913B827BAA4850A9A70E0CF76CB305.ashx>
- ^{iv} Sundhedsstyrelsen, Kortlægning af opioidforbruget i Danmark, 2016, <https://www.sst.dk/da/Feeds/~media/69913B827BAA4850A9A70E0CF76CB305.ashx>
- ^v Sundhedsstyrelsen, Kortlægning af opioidforbruget i Danmark, 2016, <https://www.sst.dk/da/Feeds/~media/69913B827BAA4850A9A70E0CF76CB305.ashx>
- ^{vi} DDD: Defineret Døgn Dosis, enhedsbetegnelse til opgørelse af lægemiddelforbrug.
- ^{vii} Sundhedsstyrelsen, Færre personer er langtids-brugere af stærk smerte-stillende medicin 2020, <https://www.sst.dk/da/Nyheder/2020/Faerre-personer-er-langtidsbrugere-af-staerk-smertestillende-medicin>
- ^{viii} Sundhedsdatastyrelsen, medstat.dk
- ^{ix} Sundhedsdatastyrelsen, MedicinForbrug – Indblik Forbruget af opioider er aftaget efter et øget fokus på bru- gen, 2020
- ^x Sundhedsstyrelsen, Afdækning af smerteområdet - Fagligt oplæg til en smertehandlingsplan, 2020 www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Smerteområdet/Afdaekning-af-smerteomraa- det.ashx?la=da&hash=96E2233A389E7711787A43736D68AC3E30420C9C
- ^{xi} Sundhedsstyrelsen, Afdækning af smerteområdet - Fagligt oplæg til en smertehandlingsplan, 2020 www.sst.dk/-/media/Udgivelser/2020/Smerteområdet/Afdaekning-af-smerteomraa- det.ashx?la=da&hash=96E2233A389E7711787A43736D68AC3E30420C9C
- ^{xii} eSundhed.dk: Mit Sygehusvalg, søgning på tværfaglige smertecentre d. 22/10 2021. Der er stor variation i ventetiden. Et enkelt sted i landet er der 2 ugers ventetid mod mere end 1,5 års ventetid andetsteds.